

אם לנקבה ואם למקרא

ע"פ שייעוריו של פרופ' דוד הנשקה

(1) ויקרא יב, א-ח

(א) וידבר ה' אל-משה לאמר: (ב) דבר אל-בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: (ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד-מלאת ימי טהרה: (ה) ואם-נקבה תלד וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על-דמי טהרה: (ו) ובמלאתו ימי טהרה לבן או לבת תביא בבש בן-שנתו לעלה ובן-יונה אורתך לחטאת אל-פתח אהל-מועד אל-הכהן: (ז) והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: (ח) ואם-לא תמצא ידה די ששה ולקחה שתי-תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה:

ואם נקבה תלד וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה.

(2) ספרא תזריע פרשה א:ב

(א) נקבה אין לי אלא נקבה מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס ת"ל ואם נקבה תלד וטמאה אין הדבר תלוי אלא בלידה וטמאה שבועיים, שני שבועות שהם ארבעה עשר יום. (ב) שאלו תלמידיו את רבי יהודה בן רועץ שומעים אנו וטמאה שבעים יכול תהא טמאה שבעים אמר להם טמא וטיהר בזכר טמא וטיהר בנקבה מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר, מאחר שנפטרו יצא ומחזר אחריהם אמר להם לא הייתי צריך להיזקק לכם מפני שיש א(ח)ם למקרא אלא זו תשובה לדבר טימא וטיהר בזכר טימא וטיהר בנקבה, מה ימי טהרתה כפלים בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר או כלך לדרך זו, זכר שימי טהרתו מעוטים, ימי טומאתו מעוטים, נקבה שימי טהרתה מרובים אינו דין שיהו ימי טומאתה מעוטים תלמוד לומר וטמאה שבעים כנדתה שני שבועות שהם ארבעה עשר יום. (ג) וששים יום יכול בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר יום, מה יום כולו אחד אף ששים כולן אחד, יכול ששים סמוכים וששה בין סמוכים בין מפוזרים תלמוד לומר וששים יום וששת ימים מה ששים סמוכים אף ששה סמוכים, ששים יום וששת ימים מה תלמוד לומר זכר שימי טומאתו מעוטים ימי טהרתו מעוטים, נקבה שימי טומאתה מרובים אינו דין שיהו ימי טהרתה מעוטים, ת"ל וששים יום וששת ימים תשב. (ד) תשב להביא את המקשה בתוך שמונים של נקבה שכל דמים שהיא רואה טהורים עד שיצא הוולד, ורבי אליעזר מטמא אמרו לו לרבי אליעזר ומה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בשופי שלאחר הוולד, מקום שהיקל בקושי של לפני הוולד אינו דין שנקל בקושי של אחר הולד, אמר להם דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה הקיל עליה מטומאת זיבה אבל טמאה היא טומאת נדה, אמרו לו הרי אנו משיבים אותך בלשון אחרת מה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בקושי מבשופי מקום שהיקל בשופי שלאחר הוולד אינו דין שניקל בקושי מבשופי אמר להם אפילו אתם משיבים אותי כל היום דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה קושי הראשון טמאה נדה אף קושי האחרון טמאה נדה על דמי טהרה אף על פי שרואה.

פרק א' נקבה אין לו אולא צקבה ומנ לרבות טומטום
 ואנר רגנמ תל לו ואם צקבה תלד אין הדבר תלוי אולא בלוגיה
 וטמאה שבעים כצרתה שני שבעות שהן ארבעה עשר יום
 שאלו התלמודין את ר יהודה בן רעץ או שומעון אנו וטמאה
 שבעים יכול תהא טמאה שבעים כצרתה אמר להם טמא
 וטיהר בזכר טמא וטיהר בצקבה מה ימי טהרתה כפלוים
 בזכר אף ימי טומאתה כפלוים בזכר מאחר שנופטרו יצא
 המחזור אחריהם אמר להם לא הוותי צורך להזקק לכם
 מפני שיש אום למקל אלא זו תשובה לדבר טמא וטיהר
 בזכר טמא וטיהר בצקבה מה ימי טהרתה כפלוים בזכר
 דף ימי טומאתה כפלוים בזכר הולכה לך לצורך הוא זכר
 שמי טהרתו מעוטין ימי טומאתו מעוטין צקבה שמי טהרתה
 מרובין אינו דין שיהו ימי טומאתה מעוטין תל לו שבעים כצרתה
 שני שבעות שהן ארבעה עשר יום וטמאים יכול בין קמולין

ושופון מקול וחומר אבוב קלוי באש מלמד שמהבבין
 אותו באור כדי לקום בו מינות קלי דברי רבי מאיר וחכמין
 אומרין אין אום לשון קלי אולא לשון אחר אבוב שלקלאן הנה
 שם מנקב כעין נפה כדי שיהא האור שולט בכולו אבוב

(3) ויקרא כג, מב-מג

(מב) בסכת תשבו שבעת ימים כל-האזרח בישראל ישבו בסכת:
(מג) למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתו את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם:

(4) שמות כא:ח

אסרפה בעיני אדניה אשר-לא לו יעדה והפדה לעם נכרי לא-ימשל למכרה בכגדו-בה:

(5) שמות יג, טז

והיה לאות על-ידכה ולטופת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים:

(6) דברים ו:ח

וקשרתם לאות על-ינדך והיו לטופת בין עיניך:

(7) דברים יא, יח

ושמתם את-דברי אלה על-לבבכם ועל-נפשכם וקשרתם אתם לאות על-ינדכם והיו לטופת בין עיניכם:

(8) ויקרא ד, ז

ונתן הכהן מן-הדם על-קרנות מזבח קטרת הסמים לפני ה' אשר באהל מועד ואתו כל-דם הפך ישפך אל-יסוד מזבח העלה אשר-פתח אהל מועד:

(9) ויקרא ד, יח

ומן-הדם יתן על-קרנות המזבח אשר לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל-הדם ישפך אל-יסוד מזבח העלה אשר-פתח אהל מועד:

(10) ויקרא ד, כה

ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על-קרנות מזבח העלה ואת-דמו ישפך אל-יסוד מזבח העלה:

(11) ויקרא כא:יא

ועל-פל-נפש מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא:

(12) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ו עמוד ב

ושאין לה שלש דפנות. תנו רבנן: שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח. רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח. במאי קמיפלגי? רבנן סברי: יש אם למסורת, ורבי שמעון סבר: יש אם למקרא. רבנן סברי: יש אם למסורת, בסכת בסכת - הרי כאן ארבע, דל חד לגופיה - פשו להו תלתא. שתיים כהלכתן, ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית, ואוקמה אטפח. רבי שמעון סבר: יש אם למקרא: בסכות בסכות בסכות - הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה - פשו להו ארבע. שלש כהלכתן, אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקמתה אטפח. ואי בעית אימא: דכולי עלמא יש אם למקרא, והכא בהא קמיפלגי; מר סבר: סככה בעיא קרא, ומר סבר: סככה לא בעיא קרא. ואיבעית אימא: דכולי עלמא יש אם למסורת, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר: כי אתאי הלכתא - לגרע, ומר סבר: כי אתאי הלכתא - להוסיף. ואיבעית אימא: דכולי עלמא כי אתאי הלכתא - לגרע, ויש אם למסורת, והכא בדורשין תחילות קמיפלגי; מר סבר: דורשין תחילות, ומר סבר: אין דורשין תחילות. רב מתנה אמר: טעמיה דרבי שמעון מהכא וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר.

(13) קידושין דף יח ע"א-ע"ב

ובפלוגתא דהני תנאי; דתניא: בכגדו בה - כיון שפירש טליתו עליה, שוב אין רשאי למוכרה, דברי ר"ע; ר"א אומר בכגדו בה - כיון שבגד בה, שוב אין רשאי למוכרה. במאי קמיפלגי? ר"א סבר: יש אם למסורת, ור"ע סבר: יש אם למקרא, ור"ש סבר: יש אם למקרא ולמסורת.

14 סנהדרין ד' ע"א-ע"ב

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: רבי, ורבי יהודה בן רועץ, ובית שמאי, ורבי שמעון, ורבי עקיבא, כולהו סבירא להו: **יש אם למקרא**. רבי - הא דאמרן. ורבי יהודה בן רועץ - דתניא: שאלו תלמידים את רבי יהודה בן רועץ: אקרא אני שְׁבָעִים, יכול תהא יולדת נקבה טמאה שְׁבָעִים! (רש"י: יכולי לקרות וטמאה שבעים כנדתה זאה לא כתיב שבועיים מלא) - אמר להן: טימא וטיהר בזכר, וטימא וטיהר בנקבה. מה כשטיהר בזכר - בנקבה כפלים, אף כשטימא בזכר - בנקבה כפלים. לאחר שיצאו, יצא ומחזיר אחריהם. אמר להן: אי אתם זקוקים לכך, שבועיים קרינן, **ויש אם למקרא**. בית שמאי - דתנן: בית שמאי אומרים: כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת - כיפר ובחטאת שתי מתנות. ובית הלל אומרים: אף בחטאת, שנתנן במתנה אחת כיפר. ואמר רב הונא: מאי טעמא דבית שמאי - קרנת קרנת קרנת - הרי כאן שש, ארבע למצוה, ושתיים לעכב. ובית הלל אומרים: קרנת קרנת, קרנת - הרי כאן ארבע, שלש למצוה ואחת לעכב. - ואימא כולהו למצוה - כפרה בכדי לא אשכחן. רבי שמעון - דתניא: שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח. רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח. במאי קמיפלגי? רבנן סברי: יש אם למסורת, ורבי שמעון סבר: **יש אם למקרא**. רבנן סברי: **יש אם למסורת**, בסכת, בסכת בסכות - הרי כאן ארבע. דל חד קרא לגופיה - פשו להו תלת, אתאי הלכתא גרעתא לשלישית, ואוקימתא אטפח. ורבי שמעון סבר: בסכת בסכת בסכות - הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה - פשו להו ארבע, אתאי הלכתא גרעתא לרביעית, ואוקמיה אטפח. רבי עקיבא - דתניא: רבי עקיבא אומר: מניין לרביעית דם שיצאה משני מתים שמטמא באהל - שנאמר על כל נפשת מת לא יבא - שתי נפשות ושיעור אחד. ורבנן: נפשת כתיב. מתקיף לה רב אחא בר יעקב: מי איכא דלית ליה **יש אם למקרא**? והתניא בחלב אמו יכול בחלב, אמרת: **יש אם למקרא**. אלא: דכולי עלמא יש אם למקרא...

ודכולי עלמא **יש אם למקרא**? והתניא: לטטפת לטטפת לטוטפות - הרי כאן ארבע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: אינו צריך, טט בכתפי - שתיים, פת באפריקי - שתיים. אלא, לעולם פליגי. והני מילי כי פליגי - היכא דשני **קרא ממסורת**. אבל האי חֶלֶב וְחֶלֶב דכי הדדי נינהו - **יש אם למקרא**, והרי יִרְאָה יִרְאָה דכי הדדי נינהו, ופליגי! דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא: הסומא באחת מעיניו - פטור מן הראיה. שנאמר יִרְאָה יִרְאָה - כדרך שבא לִרְאוֹת כך בא לִרְאוֹת. מה לִרְאוֹת בשתי עיניו - אף לִרְאוֹת בשתי עיניו! אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא: אמר קרא לאתבשלגדי, דרך בישול אסרה תורה.

15 תוספות שם

לטטפת לטטפת לטוטפות - תימה דלא כתיב ו"ו בין פ"א לת"ו בכולהו ויש מפרשים משום דכתיב ולטטפת וגורעין ו"ו דברישי התיבה ומוסיפין בסוף התיבה ודורשין כדאשכחן בפרק ב' דזבחים ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו וברישי יש נוחלין דרשינן ונתתם את נחלתו לשארו נחלת שארו לו וקשה דבפרק הזהב אמר גבי הקדש כתיב ויסף חמישית אף על גב דכי שקלת לו"ו דויסף ושדית ליה אחמישית סוף סוף הווי ליה חמישיתו ולא נימא לשדיה בין י"ד לת"ו דהווי חמישית משמע דבאמצע תיבה אין מוסיפין ומיהו אשכחן בפרק מומין אלו גבי מרוח אשך דתנן ר' חנינא בן אנטונינוס אומר שמראי חשוכין ומפרש בגמרא דגורעין ח' ממרוח ושדינן אאשך ואל"ף דאשך שדינן אמרוח וקרי ביה מראו חשך וברוש' איכא פלוגתא דר' אמי בשם ר' יוחנן אמר גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לסופה פירוש מתחלת התיבה לסופה ור' יוחנן בשם ר' ירמיה אמר אפי' באמצע תיבה ור' מפרש דו"ו דולטוטפת דריש וה"ג לטטפת לטטפת ולטטפת הרי כאן ד' ואף על גב דר"ש לא דריש ו"ו ו"ו למ"ד דריש כדאמר' בהערל גבי והנותר.